

רמב"ן על התורה

Selected Pieces from the Ramban's Commentary on the Torah

מלוקט ע"פ קונטרסו של הרה"ג ירחמיאל פרייד

פרק	פסוק	ענין
א' א'		טעם שפתחה התורה בספר בראשית ומעשה בראשית
א' א'		בריאה יש מאין וחומר היולי שממנו נוצר הכל – ביאור תהו ובהו
ג' ג'		ששת ימי בראשית כששת ימים שלנו
כו' כו'		כוונת "נעשה אדם" וביאור כלל בריאת האדם בצלם אלקים
כט' כט'		טעם איסור אכילת בשר לאדה"ר וההיתר לבני נח, וטעם איסור אבר מן החי ודם וטעם למצות שחיטה וברכתיה
ב' ג'		ענין "ויברך ויקדש" בשבת, ונפש יתירה שבשבת
ג' ג'		ו' ימות בראשית כנגד ו' אלפי שנות חיי העולם
ז' ז'		יסוד נפש האדם, אם יש נפש אחת או שלשה
ח' ח'		גידול כל צמחי אדמה דוקא ע"י שאנו מקריבים קרבנות
ט' ט'		מהות הבחירה של אדה"ר קודם ולאחר החטא
יד' יד'		דעת חז"ל שנברא אדם לחיות לעולם לולי שחטא, לעומת דעת אנשי טבע
ג' ו' ג' ו'		אין התאוות עניינים השייכים לשכל
ז' ז'		"פתחת עיניים" היא בענין החכמה
ח' ח'		גלוי השכינה קודם החטא וסלוקה לאחר החטא
טז' טז'		גדר העונש של חוה, וכל התנהגות אשה לדורות
ה' ד' ה' ד'		סיבת אריכת ימים בקדמונים וקצר הימים באחרונים
ו' ב' ו' ב'		טעם דגוירת אבדון הארץ דוקא על חמס
ג' ג'		הקלקול הגדול שגרם אדם לעצמו ע"י חטא

גור אריה להמהר"ל

Selected Pieces from the Maharal's Gur Aryeh

מלוקט ע"פ קונטרסו של הרה"ג יהושע דוד הרטמן

פרק	אות (ע"פ הוצאת מהר"ל ממכון ירושלים)	ענין
א' א'	א'	שם "תורה" מוסב על מצות ולא על סיפורי תורה
ב' ב'	ב'	חשיבות א"י לקיום המצות
ז' ז'	ז'	העולם נברא בשביל ישראל והתורה, והטעם
טו' טו'	טו'	בתחילה עלה במחשבה לברוא בעולם במידת הדין, והטעם
לג' לג'	לג'	חטא האדמה
נב' נב'	נב'	הריגת בת זוג של הלוייתן
סב' סב'	סב'	הקנאה שעלולה להיות במעשה בראשית
ב' א' ה' א' ה'	א' ה'	שביתת שבת
ד' ד'	ד'	מדוע הכפלת המן ביום ששי נחשבת לתוספת ברכה
יב' יב'	יב'	אסמך לעשות טובה לכופר בה
יד' יד'	יד'	שם אלקים, ושהוא בלשון רבים
יט' יט'	יט'	סוד קבורת האדם בעפר
כא' כא'	כא'	בריאת האדם ממקום המזבח, ובכך הוא בר כפרה
לב' לב'	לב'	"קח" על אדם הוא לעולם בדיבור, והטעם
לד' לד'	לד'	מהו ב"לא טוב" בהיות האדם לבדו
לה' לה'	לה'	זכה עזר, לא זכה כנגדו
לו' לו'	לו'	ביאור המושג של "צורה"
מב' מב'	מב'	ביאור שהאדם בא על בהמה וחייה
ג' ד' ו' ג' ד' ו'	ד' ו'	ביאור הטעות של חוה
לז' לז'	לז'	יחידות האדם
ד' ב' ד' ב'	ב'	קריאת שם אדם על שם מאורע או סבה
ו' י' ו' י'	ו' י'	ההפכיות שבין קין להבל
כד' כד'	כד'	כיצד דרשות חז"ל משתלבות לפשט
כז' כז'	כז'	מצות פריה ורביה לנשים ולבני נח
ה' ג' ה' ג'	ג'	"בן" או "בת" משלון בנין
ה' ה'	ה'	הטעם שכבש ה' את מעיינו של נח, וקודם מתן תורה לא נענשו בפחות מק' שנה
ו' יא' ו' יא'	יא'	אם יש חטא מצד הנשמה
יב' יב'	יב'	כיצד ניתן לומר על ה' "ויתעצב" וכיו"ב
יד' יד'	יד'	בזמן חדוה חדוה

5 Parsha Highlights for Further Discussion

1. **The Lonely Man of Faith** by Rabbi Yosef Dov Soloveitchik – The entire book is anchored on his very creative approach to reconciling to the different stories of the creation of man. A must read!
2. **Let Us Make Man** by Rabbi Abraham Twerski – Rabbi Dr. Twerski has said that although he's written dozens of books they are all based on this one. Based on the verse in Bereishis 1:26, this is a fantastic book about self-esteem.
3. **"רוח ממללא" אוקלוס בז:** That which makes man a unique being is the faculty of speech.
4. **כלי יקר בראשית בז:** – Adam and Chava ignored the Eitz HaChaim and ate from the Eitz Hadas because the former had external superficial beauty, while the Eitz HaChaim was plain and simple.
5. **ספורנו בז: נפש חיה הוא שמו:** Names are more than labels, they describe the essence.

Foundations

ידיעה ובחירה

Free-Will and Divine Foreknowledge

The Rambam (Hil. Teshuva 5:1) begins his discussion on free will by citing the verse in the Parsha (3:22) that he understands to mean that man is the only being that has free will. The following is an outline of the main issues related to man's free and its interaction with Divine foreknowledge.

1. The Importance of Free-Will in our time

- a. 'מג' יצחק אגרות וכתובים אות מג' – Nowadays there is a great tendency to deny free will.
- b. See also 'מא ס"ק ה' עמ' ח"ב שור ח"ב ובעלי שור ח"ב who echoes the thoughts of his Rebbe, Rav Hutner.

2. Primary sources in חז"ל:

- a. See משנה אבות ג:טו – and comments of Tosafos Yom Tov there.
- b. הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים –גמ' ברכות לג:
 - i. הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים – See Tosafos there who discusses what, in fact, requires a heavenly decree.

3. How Does Free Will relate to Divine Foreknowledge? Here are the most well-known approaches:

- a. 'ש"ת ריב"ש ס' קיח' – Just because God knows something it doesn't force you to choose.
- b. רמב"ם הלכות תשובה ה:ה – Divine knowledge and human knowledge operate differently
 - i. השגת הרמב"ד שם – Feels Rambam's doesn't really answer the question so he shouldn't have raised it in the first place.
- c. רלב"ג (מלחמות ה' ג:ו) – Limits the scope of Divine foreknowledge. Some also understand the aforementioned ראב"ד this way.
- d. אור השם ב:ה – Chasdeai Crescas, famously, and controversially, limit the scope of man's free will.
- e. ר' צדוק הכהן מלובלין ליקוטי אמרים ד"ה ענין שמשון וכן ע' אורות התשובה לראי"ה טז:א – A more mystical approach on how even our failures can be connected to God's ultimate will.

4. Books and Essays for Further Reading

- a. אור שמח הל' תשובה ה:א
- b. Hashgachah Pratis: An Exploration of Divine Providence and Free Will by Rabbi Aryeh Leibowitz